

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

SELVITYS SANTAHAMINAN ASEMASTA

10.11.2005

Puolustusministerille

Eduskunnan puolustusvaliokunta totesi lausunnossaan valtioneuvoston vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon toimeenpanosta (PuVL 5/2005, 18.3.2005), että "Pääkaupunkiseudun puolustukseen ja alueen muihin kehitystarpeisiin liittyen puolustusvaliokunta pitää tarpeellisena selvittää jatkossa Santahaminan varuskunnan asema".

Lausunnon mukaisesti puolustusministeri antoi allekirjoittaneelle tehtäväksi laatia selvitys Santahaminan asemasta. Selvitys on laadittu puolustushallinnon näkökulmasta. Tarkastelussa on otettu huomioon erityisesti Santahaminan merkitys pääkaupunkiseudun puolustukselle, asema puolustusvoimien koulutusjärjestelmässä, merkitys viranomaisyhteistyölle, turvallisuusnäkökohdat ja saarelle tehdyt investoinnit.

Saatuani työn päätökseen jätän kunnioittavasti selvityksen puolustusministerille.

Helsingissä, 10. päivänä marraskuuta 2005

Yksikön johtaja
Priikaatikenraali

Arto Rätty

SELVITYS SANTAHAMINAN ASEMASTA

1. Johdanto

Eduskunnan puolustusvaliokunta on lausunnossaan koskien valtioneuvoston vuoden 2004 turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon toimeenpanoa todennut, että "pääkaupunkiseudun puolustukseen ja alueen muihin kehitystarpeisiin liittyen puolustusvaliokunta pitää tarpeellisena selvittää jatkossa Santahaminan varuskunnan asema". Tähän liittyen puolustusministeriö on tehnyt selvityksen asiasta.

Selvitys on laadittu puolustushallinnon lähtökohdista ja se perustuu pitkälti puolustusvoimilta saatuihin Santahaminaa koskeviin tietoihin. Lisäksi on otettu huomioon Santahaminan kulttuurihistoriallisiin kohteisiin ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvät tekijät.

Santahamina ja siihen liittyvät muut saaret ja vesialueet muodostavat toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen maanpuolustukselle tärkeän aluekokonaisuuden. Alueen laajuus, sijainti ja kiinteistökuorma, jota on vuosikymmeniä kehitetty nimenomaan puolustustarkoituksiin, mahdollistavat puolustusvoimille hyvät ja pitkäjänteiset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Santahaminan asemaa tarkasteltaessa onkin otettu huomioon erityisesti sen merkitys pääkaupunkiseudun puolustukselle, asema koulutusjärjestelmässä, virka-apuvelvoitteet ja merkitys viranomaisyhteistyölle, turvallisuusnäkökohdat sekä saarelle tehdyt investoinnit.

2. Santahamina

2.1 Perustiedot

Helsingin kaupunkiin kuuluva Santahaminan saari on kooltaan noin 4 km². Maa-alueen omistaa Senaatti-kiinteistöt. Maa-alueen lisäksi käytetään ammuntoihin noin 90 km² suuruista merelle sijoitettua ampumakenttäaluetta (kartta liitteenä).

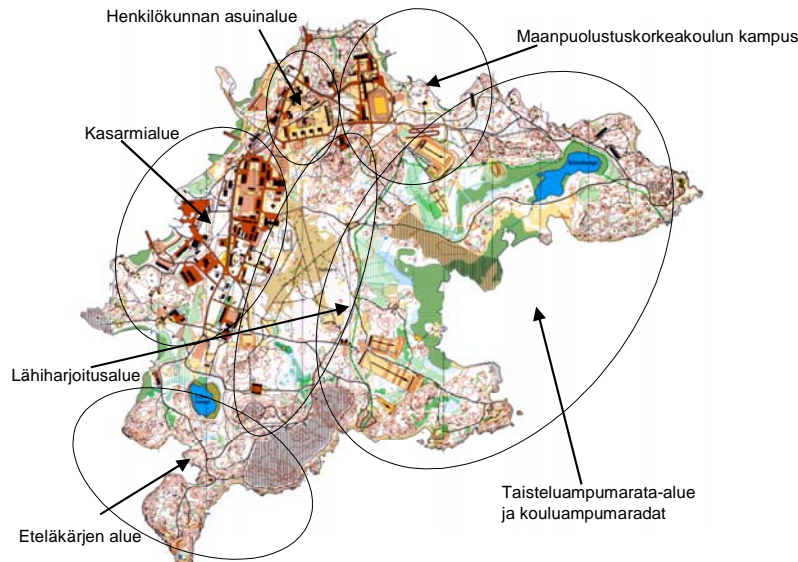
Santahaminan saaren asukasluku vaihtelee jonkin verran kulloisestakin asuntotilanteesta riippuen. Asukasluku oli tammikuussa 2005 yhteensä 507. Tämän jälkeisistä asuntojen peruskorjauksista johtuen asukasluku on tällä hetkellä noin 570. Raken-

nuksia Santahaminan alueella on kaikkiaan 187 kappaletta. Saarella sijaitsevat myös ala-aste, päiväkoti ja leikki puisto. Asuntokäytössä olevat asunnot omistaa Kruunu-asunnot ja muut rakennukset Senaatti-kiinteistöt.

Santahaminan alue on osa Helsingin varuskuntaa. Siellä toimivat seuraavat puolustusvoimien rauhan ajan joukko-osastot, laitokset tai niiden osia: Kaartin Jääkärirykmentti, Maanpuolustuskorkeakoulu, Suomenlahden Meripuolustusalue, Merisotakoulu ja Puolustusvoimien Koulutuksen Kehittämiskeskus (liitetään Maanpuolustuskorkeakouluun 1.1.2006).

Santahaminaan on sijoitettu merkittävä määrä puolustusvoimien erilaisia toimintoja ja se onkin yksi puolustusvoimien suurimpia varuskuntia. Santahaminassa on, ilman Maanpuolustuskorkeakoulussa opiskelevia, palkattua henkilöstöä lähes 800. Tulevassa koulutusjärjestelmässä Maanpuolustuskorkeakoulussa opiskelee samanaikaisesti noin 540–580 upseeria ja kadettia. Vaikka Santahamina on sotilasaluetta, siellä käy myös paljon vierailijoita. Ulkopuolisia vierailijoita Santahaminassa kävi vuonna 2004 yli 53000. Kouluumuntona varten Santahaminassa on noin 180 erilaista ampumapaikkaa. Santahaminassa on kolme vähintään 150 metrin ampumarataa sekä seitsemän pienempää ampumarataa, jotka mahdollistavat kaikki puolustusvoimien koulu- ja palvelusammunnat sekä lisäksi eri viranomaisten palvelusammunnat. Alueella on mm. taisteluampumarata, lähiharjoitusalue, suojelukoulutusalue, asutuskeskustaistelurata sekä liikuntapaikkoja.

Kuva: Santahaminan alueet käyttötarkoituksittain

Keskeisenä puolustusvoimien kehittämisen lähtökohtana pääkaupunkiseudulla on ollut ja tulee olemaan toimintojen keskittäminen Santahaminaan. Tämä painotus on mahdollistanut, tai tulee mahdollistamaan, pääkaupunkiseudulla puolustushallinnolle mm. seuraavista alueista tai toimipisteistä luopumisen ja näiden siirtämisen muuhun käyttöön:

- Tilkan alue, Helsinki
- Taivallahden kasarmialue, Helsinki
- Hyrylän kasarmialue, Tuusula
- Sähköteknisen Tutkimuslaitoksen tilat, Espoo Kivenlahti
- Lutikkalinna, Helsinki Katajanokka
- Kivikon alue, Helsinki
- Koskelan luolat, Helsinki
- Viikin luolat, Helsinki
- Meilahden luolat, Helsinki
- Kivihaan luola, Helsinki
- Herttoniemen luola, Helsinki
- Toimistorakennus, Vantaa

2.2 Kulttuurihistoria ja luonto

Santahamina on vuonna 1993 ilmestyneessä Museoviraston ja ympäristöministeriön selvityksessä todettu valtakunnallisesti merkittäväksi kulttuuriympäristöksi. Santahamina sisältyy myös luettelon parhaillaan tarkistettavana ja lausunnoilla olevaan uuteen versioon. Valtioneuvoston päätös valtakunnallisista alueiden käytön tavoitteista asettaa erityisiä vaatimuksia sen ympäristön ja kulttuuriperinnön vaalimiselle sekä muutosten sopeuttamiselle olemassa olevaan ympäristöön. Samaan lopputulokseen on tullut Uudenmaan maakuntavaltuusto nyt vahvistettavana olevassa maakuntakaavaesityksessään. Saaren kulttuurihistorialliset arvot muodostuvat muinaismuistoiksi luokiteltavien kohteiden ja uudemman ajan eri rakennustyylien kerrostuneisuudesta. Museovirasto on määritellyt n.100 kappaletta Santahaminan rakennuksista suojeltaviksi. Suojelun piiriin kuuluvat myös tykkipatterit tieverkostoineen sekä lukuisat muut maisemalliset yksityiskohdat, kuten paraatikentät, harjoitusalueet, muistomerkit ja laiturirakenteet. Saarella sijaitsee myös sisällissodan aikainen, vankileireillä menehtyneiden punakaartilaiden hautausmaa.

Santahaminan luonnon avaintekijöitä ovat monimuotoisuus, biotooppien erilaisuus, lajirikkaus, koskemattomuus, iäkkyys ja luonnonmukaisuus. Saaren metsät ovat monilajisia, monikerroksisia ja rakenteeltaan monimuotoisia metsiä, joita hallitsevat vanhat puuyksilöt. Santahaminasta on tunnistettu runsas määrä uhanalaisia eliö- ja kasvilajeja.

Santahaminan historialliset kohteet ovat näkyvissä ja osoitettavissa alkuperäisen oloisesta luonnosta. Puolustusvoimat on omassa toiminnassaan ottanut vuosikymmenet huomioon saaren kulttuuri- ja luontoarvot. Museovirasto ja luonnonsuojelujärjestöt ovatkin todenneet, että puolustusvoimien läsnäolo Santahaminassa on säilyttänyt saaren suhteellisen ainutlaatuiset arvot. Lausunnoissaan Helsingin saariston ja merialueen osayleiskaavaehdotukseen 1996 Museovirasto toteaa, että Helsingin edustan linnoitussaaret, Suomenlinna ytimenään, muodostavat kansainvälisestikin merkittävän monumentin, jonka kulttuurimaiseman vaalimisen on oltava kaikkien kyseistä aluetta koskevien maankäyttösuunnitelmien lähtökohtana sekä että linnoitussaarten käyttö puolustusvoimien tarpeisiin on antikvaariselta kannalta myönteinen historiallinen jatkumo.

3. Santahaminan asema puolustusjärjestelmässä

3.1 Merkitys pääkaupunkiseudun puolustukselle

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa on johdonmukaisesti korostettu pääkaupunkiseudun puolustuksen kehittämistä. Myös tuoreimmassa, vuoden 2004 selonteossa, korostettiin edelleen tarvetta parantaa pääkaupunkiseudun joukkojen kykyä nopeasti toteutettavaan valtion johdon toimintaedellytysten ja yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen pääkaupunkiseudulla jo sotaa alempiasteisissa uhkatilanteissa.

Erityinen merkitys Santahaminan alueella on pääkaupunkiseudun ilmatorjunnan kannalta. Helsingin Ilmatorjuntarykmentin lakkauttamisen seurauksena Santahaminan merkitys ilmatorjunnan harjoitusalueena tulee kasvamaan nykyisestä. Samoin kasvaa Santahaminan merkitys ilmatorjunnan ohjusjärjestelmien tuliasema-alueena, etenkin valmiuden kohottamisen alkuvaiheessa.

Valmius selontekojen edellyttämien tehtävien ylläpitämiseen vaatii jatkuvaa harjoittelua suunnitelluilla toimialueilla. Selontekojen edellyttämässä pääkaupunkiseudun puolustuksen kehittämisessä on otettava huomioon niin rauhan ajan kuin kriisin eri vaiheiden vaatimukset kohteiden suojaamiselle ja virka-avulle. Tämä ei ole mahdollista, mikäli siihen tarkoitettua johtamisen, huollon ja jalkaväen joukkojen osat tuottava rauhan ajan joukko-osasto sijaitsee pääkaupunkiseudun ulkopuolella.

Nämä toiminnot tuottava joukko-osasto on tällä hetkellä Kaartin Jääkärirykmentti Santahaminassa. Kaartin Jääkärirykmentti on vastuussa ja se osallistuu lähes kaikkien valtakunnan elintärkeisiin toimintoihin liittyvien kohteiden suojaamiseen pääkaupunkiseudulla. Tällaisia strategisesti tärkeitä kohteita ovat mm. valtion ylin johto, valtakunnalliset liikenteen solmukohdat (Helsinki-Vantaan lentoasema, valmistuva Vuosaaren satama), yleinen tiedonvälitys sekä sähkön, lämmön ja veden jakelu. Kyky tähän saavutetaan vain harjoittelemalla pääkaupunkiseudulla sekä valmiudella reagoida riittävän nopeasti. Riittävän nopea reagointi tehtäviin kaikissa tilanteissa vaatii käytettävän henkilöstön ja kaluston sijaitsemista Helsingin alueella, mahdollisuutta joustavaan valmiuden kohottamiseen puolustushallinnon hallinnassa olevalla alueella ilman erityisvaltuuksia sekä kykyä joukkojen nopeaan perustamiseen.

Kaartin Jääkärirykmentin suora siirto muihin pääkaupunkiseudulla sijaitseviin puolustusvoimien varuskuntiin ei ole tehdyn selvityksen perusteella toteuttamiskelpoinen ratkaisu. Tuusulassa sijaitseva Hyrylän varuskunta ei mahdollista Kaartin Jääkärirykmentin toimintaa, sillä sen infrastruktuuri on mitoitettu vahvuudeltaan noin puolta pienemmälle ja toiminnaltaan täysin erityyppiselle joukolle. Erityisen suuria puutteita jäisi ampumaharjoittelun osalle. Rykmentin siirto Tuusulaan edellyttäisi laajojen maa-alueiden hankintaa sekä merkittäviä rakentamisinvestointeja. Myöskään Upinniemen varuskunta-alueella Kirkkonummella ei ole vaadittavia ampuma-alueita tai majoitus-, koulutus- ja varastotiloja. Mikäli Santahaminan toiminnot siirrettäisiin Tuusulaa kauemmaksi, pääkaupunkiseudulle koulutettavat jalkaväen joukot eivät kykenisi riittävästi harjoittelemaan niillä kohteilla ja alueilla, joilla niiden on tarkoitus toimia kriisiaikana. Kaartin Jääkärirykmentti on tulevan Etelä-Suomen sotilasläänin

ainoa maavoimien joukko-osasto vuodesta 2007 alkaen. Tämä tulee lisäämään rykmentin tehtäviä ja roolia, mm. valmiudelliset velvoitteet ja virka-apuvelvoitteet sekä vapaaehtoiseen maanpuolustukseen liittyvät tukitehtävät pääkaupunkiseudulla lisääntyvät.

Mahdollisessa valmiuden kohottamisen alkuvaiheessa Santahamina on pääkaupunkiseudulla keskeisessä roolissa. Kaartin Jääkärirykmentti toteuttaa vaadittujen joukkojen perustamisen. Kriisitilanteessa maasijoitteisia ilmatorjunta- ja rannikkopuolustusjoukkoja ryhmitetään Helsingin edustalle ml. Santahaminaan. Lisäksi Santahaminaan varastoidaan välttämätöntä materiaalia. Santahaminasta luopuminen merkitsisi pääkaupunkiseudun puolustuksen heikkenemistä, erityisesti joustavan valmiuden kohottamisen osalta.

Esimerkiksi valtiohallinnon valmiusharjoitus VALHA 2005 sekä yleisurheilun MM2005 -kisojen virka-apuvalmistelut osoittivat tarpeen pääkaupunkiseudulla sijaitsevalle, puolustusvoimien hallussa olevalle alueelle, jossa valmiuden kohottamisen toimenpiteet ovat mahdollisia ilman erityisvaltuuksia. Tällaista valmiuden kohottamista ovat mm. joukkojen räjähdemateriaalien käsittely, joukkojen kouluttaminen ja siihen liittyvät kovapanosammunnat sekä asejärjestelmien valmiuden nosto.

3.2 Merkitys koulutusjärjestelmälle

Santahaminan puolustusvoimien koulutusjärjestelmälle muodostaman merkityksen kannalta merkittävimmissä asemassa ovat Maanpuolustuskorkeakoulu ja Kaartin Jääkärirykmentti. Koulutusjärjestelmän kannalta keskeisiä osia Santahaminassa ovat Maanpuolustuskorkeakoulun koko infrastruktuuri, kouluampumaradat, lähiharjoitusalue, asutuskeskustaistelualue ja taisteluampumarata sekä liikuntapaikat. Taisteluampumarata-alueeseen kuuluva vaara-alue merialueella on kooltaan noin 90 km². Alla mainitut koulutustoiminnot edellyttävät mahdollisuutta näiden koulutusrakenteiden ja -alueiden täysimääräiseen käyttöön.

Puolustusvoimien upseerikoulutus on keskitetty pääesikunnan alaiseen **Maanpuolustuskorkeakouluun**, joka pääosin toimii Santahaminassa. Korkeakoulun tiloja ja toimintoja on määrätietoisesti keskitetty Santahaminaan vuodesta 1993. Maanpuolustuskorkeakoulun henkilöstöstä Santahaminassa työskentelee 270 henkeä. Upseerien koulutusjärjestelmässä opiskelee tulevaisuudessa Santahaminassa samanaikaisesti enimmillään 540-580 kadettia. Esiupseerikurssin ja yleisesikuntaupseerikurssin opiskelijaupseerit mukaan lukien on opiskelijamäärä yhteensä lähes 700. Otettaessa huomioon korkeakoulussa kursseja suorittavat muiden yliopistojen ja korkeakoulun opiskelijat, mm. joustavaa opinto-oikeutta koskevan sopimuksen mukaiset opiskelijat ensisijassa pääkaupunkiseudun yliopistoista, sekä lyhyemmät puolustusvoimien opetustapahtumat korkeakoulun tiloissa, on vuotuinen opiskelijamäärä 1400-1600. Jo tällä hetkellä korkeakoululle on tarpeen laajentaa kampusaluettaan saarella, koska majoituskapasiteetti on riittämätön ja opiskelijamajoituksia on tuottavuusohjelmien vastaisesti jouduttu vuokraamaan muualta kaupungista.

Maanpuolustuskorkeakoulu tarvitsee koulutustehtävänsä toteuttamiseen samoja harjoitusalueita kuin Kaartin Jääkärirykmentti. Korkeakoulun opetustavoitteet ja ope-

tusmenetelmät edellyttävät, että käytettävissä ovat Santahaminassa olevien kaltaiset koulu- ja taisteluampumaradat ampumakenttineen, maastoharjoitusalueet sekä asutuskeskuksissa että metsäalueella tapahtuvan taistelun harjoitteluun sekä monipuoliset luokka- ja luento- ja huoltotilat. Vuodesta 2006 alkaen on opetussuunnitelman mukaisia ampumaratapäiviä pelkästään kadettien koulutuksessa vuosittain yli 100.

Maanpuolustuskorkeakoulu tukeutuu huollon osalta Kaartin Jääkärirykmenttiin Santahaminassa ja on täysin riippuvainen siitä. Yhdistetyistä toiminnoista koituvat synergiaedut ovat olleet tavoitteina keskitettäessä korkeakoulua saarelle. Rykmentin siirtyminen pois Santahaminasta edellyttäisi huoltokapasiteettien siirtämistä varustoihin, alueineen ja välineineen korkeakoulun itsensä johdettaviksi. Yksin rykmentin siirtäminen Santahaminasta ei siis vapauttaisi tilaa asutuksen laajentamiselle tai virkistyskäytölle.

Maanpuolustuskorkeakoulun verkottuminen muiden pääkaupunkiseudun yliopistojen kanssa esimerkiksi muiden yliopistojen dosenttien ja tuntiopettajien käytön vuoksi, korkeakoulun kansainvälinen yhteistyö sekä Maanpuolustuskorkeakoulun kirjaston ja Sota-arkiston sijainti Helsingissä merkitsevät, että korkeakoululla on toimivat toimintaedellytykset vain Helsingissä.

Viimeisen kymmenen vuoden aikana korkeakoulun käytössä olevat tilat on joko peruskorjattu tai toteutettu uudisrakentamisena. Viimeisenkin rakennuksen peruskorjaus on suunniteltu aloitettavan vuonna 2007. Korkeakoulun opetustilat vastaavat tällä hetkellä koulutustavoitteiden asettamia vaatimuksia. Vastaavanlaisen opetusympäristön luominen muualle olisi nykyisin taloudellisin resurssein mahdotonta.

Kaartin Jääkärirykmentti tuottaa varusmieskoulutuksen kautta kaikki pääkaupunkiseudulla käytettävät sodan ajan joukot ja järjestää reserviläiskoulutusta sekä vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta. Se toimii myös valtakunnallisena asutuskeskus-taistelun osaamiskeskuksena.

Kaartin Jääkärirykmentin palkatun henkilöstön määrä on noin 440. Rykmentin varusmiesten saapumiserän vahvuus on tällä hetkellä 750. Majoituskapasiteettia on kuitenkin lisätty siten, että se mahdollistaa saapumiserän määrän kasvattamisen 950 alokkaaseen. Kertausharjoituksissa rykmentti koulutti vuonna 2004 noin 1500 reserviläistä. Vuonna 2005 reserviläisiä koulutetaan noin 600, mikä on jatkuvuudelle suunniteltu koulutusvolyymi. Lisäksi Santahaminassa on rykmentin johtamiin tai suoraan sen tukemiin vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen tilaisuuksiin osallistunut viime vuonna noin 4500 henkeä.

Santahaminan taisteluampumarata mahdollistaa kaikkien Kaartin Jääkärirykmentin koulutuksessa käytettävien asejärjestelmien kovapanosammunnat. Koulutustehtävien edellyttämien ammuntojen kustannustehokas toteuttaminen muilla noin 100 kilometrin säteellä sijaitsevilla puolustusvoimien taisteluampuma-alueilla ei ole mahdollista niiden jo tällä hetkellä täytetystä kapasiteetista johtuen.

Kaartin Jääkärirykmentillä on vuosittain Helsingissä 50-70 valtiollista edustustehtävää, joihin asetetaan kunniakomppania ja Kaartin soittokunta. Viikoittaiset edustus-

tehtävät voidaan hoitaa kustannustehokkaasti vain pääkaupungissa sijaitsevasta varuskunnasta.

Pääkaupunkiseudun kutsuntaikäluokan vahvuus on noin 5400 henkilöä, joista Kaartin Jääkärirykmentti kouluttaa vuosittain noin 1900. Halukkuus varusmiespalveluksen suorittamiselle Kaartin Jääkärirykmentissä on suurempi kuin palveluspaikkojen määrä. Rykmentti kouluttaa myös pääkaupunkiseudun reserviläisiä ja lisäksi Santahamina tulee saamaan keskeisen roolin pääkaupunkiseudun vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen keskuksena. Nämä seikat ovat osaltaan merkittäviä maanpuolustustahdon ylläpitämiseksi pääkaupunkiseudulla. Vapaaehtoisen maanpuolustuksen kehittämisessä Santahaminan tarjoamilla koulutus-, harjoitus- ja ammuttamahdollisuuksilla on ensiarvoisen tärkeä rooli.

Kaartin Jääkärirykmenttiin on 1990-luvulla toteutettu merkittävä määrä tilainvestointeja. Kiinteistöjen korjaukseen on investoitu vuodesta 1999 lukien noin 10,6 milj. euroa. Nykyisiin suunnitelmiin vuosille 2005–09 sisältyvien Santahaminaan kohdentuvien rakennus- ja korjaushankkeiden arvo on noin 17 milj. euroa.

Maanpuolustuskorkeakoululle ja Kaartin Jääkärirykmentille on luotu koulutusjärjestelmän kannalta toimivat rakenteet ja olosuhteet Santahaminaan. Korkeakoulu ja rykmentti muodostavat toiminnallisen kokonaisuuden ja niiden toiminnot edellyttävät mahdollisuutta koko saaren käyttöön yhteistyössä ja toisiaan keskinäisesti tukien.

Suomenlahden meripuolustusalueelle Santahamina on tärkeä johtamis- ja valvontajärjestelmien sijoituspaikka sekä koulutus- ja huoltokeskus. Santahaminassa on myös **Merisotakoulun** opetustoiminnassaan käyttämiä koulutustiloja, joita ei kyetä sijoittamaan koulun yhteyteen Suomenlinnaan.

3.3 Viranomaisyhteistyö

Vuonna 2004 Kaartin Jääkärirykmentti ja Helsingin Ilmatorjuntarykmentti toteuttivat pääkaupunkiseudulla yhteensä 45 virka-aputehtävää. Tämä on lähes 10% koko puolustusvoimien vuonna 2004 toteuttamista virka-aputehtävistä. Tehtävät ovat olleet pääosin raivaustehtäviä. Muita merkittäviä virka-aputehtäviä ovat olleet etsintä- ja vartiointitehtävät. Lisäksi Santahaminaa käytetään Helsingin alueelta löytyvien luvattomien räjähteiden ja ammusten tilapäiseen säilyttämiseen ja tuhoamiseen. Maantieteellinen läheisyys on edellytys puolustusvoimien nopealle virka-avun antokyvyille pääkaupunkiseudulla.

Puolustusvoimien lisäksi useat muut viranomaiset käyttävät viikoittain Santahaminaa omaan toimintaansa. Saarella käyvät harjoittelemassa ja ampumassa pääkaupunkiseudun ja Uudenmaan eri kihlakuntien poliisilaitokset, pelastuslaitos, tulli ja rajavartiolaitos.

Rajavartiolaitoksen mukaan sen henkilöstön ase- ja ampumakoulutuksen sekä kenttäkelpoisuuden kehittämisen ja mittaamisen kannalta Santahaminan ampumaratoja on vaikea korvata. Rajavartiolaitoksen esikunnan, Suomenlahden merivartioston ja Vartiolentolaivueen henkilöstö käyttää saaren ampumaratoja säännöllisesti palve-

lusammunnoissaan. Lisäksi Suomenlahden merivartiosto tukeutuu Santahaminan ampumaratoihin valmiusjoukkueensa erityisaseammunnoissa ja -koulutuksessa. Santahaminassa sijaitsee myös Suomenlahden merivartioston varastoalue, jonka siirtäminen tai sijoittaminen muualle on hankalaa siten, että se edelleen palvelisi merivartioston tukeutumistarpeita nykyisen tasoisesti. Myös merellisten toimijoiden yhteistyön ja merellisen ympäristön suojeluun liittyvien hankkeiden kannalta Santahamina on rajavartiolaitoksen mukaan sekä sijainniltaan että olemassa olevan infrastruktuurinsa puolesta vaikeasti korvattavissa oleva alue.

Santahaminaan on aloitettu merellisten toimijoiden (METO-yhteistyö) yhteisen tukikohdan suunnittelu, Helsingin kaupungin pelastuslaitoksen esitys siirtää öljyntorjunnan keskusvarikko tulevan METO-tukikohdan alueelle Santahaminaan on hyväksytty ja Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit ovat esittäneet uuden öljyntorjunnan osaamiskeskuksen sijoittamista pääkaupunkiseudulle Santahaminaan nyt rakenteilla olevan keskusvarikon alueelle. Yhteistoimintaa Santahaminassa muiden viranomaisien kanssa kehitetään ja se tulee tulevaisuudessa lisääntymään. Yhteistoiminnalla voidaan saavuttaa synergiaetuja ja se lisää valmiuksia viranomaisyhteistyön tiivistämiselle myös ns. uusia uhkakuvia ajatellen.

4. Turvallisuusnäkökohdat

Maanpuolustuskorkeakoulun ja Kaartin Jääkärirykmentin toimintaan sisältyy meluhaittoja aiheuttavaa ampumatoimintaa, räjäytyksiä sekä räjähtävän materiaalin varastointia ja siirtelyä vuorokauden kaikkina aikoina, kuten myös raskaiden maasto- ja taisteluajoneuvojen käyttöä. Raskaiden toimintojen alueet ovat vakiintuneet, mikä on mahdollistanut myös luonnon säästämisen.

Santahaminan saaren osittainen avaaminen asumis- ja virkistyskäyttöön lisääisi turvallisuuden liittyviä riskejä siellä toteutettavan sotilaskoulutuksen vuoksi. Saarella liikumista ajatellen alueen lukuisat ammuntojen vaara-alueet ja räjähtämättömien ampumatarvikkeiden vaara muodostavat selkeän riskitekijän. Toinen riskitekijä muodostuu saarella säilytettävistä ampuma-aseista ja -tarvikkeista. Niiden anastukseen liittyvä riski kasvaisi alueen avaamisen myötä huomattavasti. Santahaminan alueet eivät turvallisuusriskiensä ja luonteensa vuoksi sovellu virkistyskäyttöön, eivätkä useimmat niistä myöskään asumiskäyttöön. Santahaminan saari ei näin ollen mahdollista yhteiskunnan muuta rakentamista tai lisääntyvää virkistyskäyttöä, ellei nykyisiä toimintoja siirretä alueelta muualle pääkaupunkiseudulle.

Santahaminassa toteutetut ammunnat ja sotien aikaiset toimet ovat jättäneet jälkeensä arviolta jopa tuhansia räjähtämättömiä ampumatarvikkeita saarelle ja siihen liittyvälle merialueelle. Saaren nykyistä laajempaan asutukseen saattaminen tulisi edellyttämään erittäin mittavaa raivausta. Santahaminan tai yksistään sen taisteluampumarata-alueen raivaaminen tulisi nykyisillä voimavaroilla kestämaan vuosikymmeniä ja kustannusten voidaan arvioida nousevan useisiin kymmeneen miljooniin euroihin.

5. Yhteenveto

Pääkaupunkiseudulla sijaitsee valtakunnan normaali- ja poikkeusolojen toiminnan kannalta keskeisiä toimintoja. Lisäksi Helsingin vesialue sekä ilmatila ulottuvat valtakunnan rajalle saakka. Sotilaallisesti tarkasteltuna pääkaupunkiseutu muodostaa muusta maasta monella tapaa poikkeavan toimintaympäristön, jonka alueella toimimista ei voida harjoitella muualla.

Selontekojen edellyttämä kyky pääkaupunkiseudun toimintojen turvaamiseen vaatii jatkossakin rauhan ajan joukko-osastoa pääkaupunkiseudulla. Mikäli halutaan tarkastella Santahaminaan sijoitettujen toimintojen vaihtoehtoista sijoittamista pääkaupunkiseudulle, vaatisi kokonaisvaltainen vertailu vaihtoehtoisen sijoitusalueen määrittämistä. Vaihtoehtoisen sijoituspaikan tulisi täyttää operatiivisten, varuskunnallisten ja koulutustoimintojen edellytykset sekä sisältää varsinaisen kasarmialueen ohella myös vähintään nykyisen laajuiset harjoitus- ja ampuma-alueet laajoine vaara-alueineen. Tällainen alue ei voi operatiivisista eikä koulutuksellisista syistä sijaita pitkän matkan päässä Helsingin keskustasta. Sijainti kauempana heikentäisi pääkaupunkiseudun puolustuksen suorituskykyä erityisesti tilanteissa, joissa vaaditaan nopeaa reagointikykyä.

Santahaminaa vastaavan koulutusinfrastruktuurin rakentaminen pääkaupunkiseudulle tai sen välittömään läheisyyteen olisi äärimmäisen kallista ja puolustushallinnon nykyresursseilla mahdotonta. Jo ampumatoiminnan vaatimien suoja-alueiden käyttöön saaminen edellyttäisi laajojen maa-alueiden hankintaa alueella, jossa on jo muutenkin pulaa tonttimaasta. Santahaminassa vaara- ja suoja-aluekysymys on ratkaistu sijoittamalla ne merialueelle. Puolustusvoimien käytössä on Santahaminassa erilaisia rakenteita ja verkostoja joiden yhteenlaskettu jälleenhankinta-arvo, yhdessä noin 90 km² vaara-alueen hankinnan kanssa, olisi mittava. On myös täysin auki miten tällainen investointi rahoitettaisiin. Lisäksi viimeisen kymmenen vuoden aikana Santahaminaan tehdyt useiden kymmenien miljoonien eurojen investoinnit muuttuisivat hukkainvestoinneiksi.

Kaartin Jääkärirykmentti ja Maanpuolustuskorkeakoulu muodostavat koulutuksellisen kokonaisuuden, jossa hyödynnetään Santahaminan koulutusedellytyksiä ja saareen tehtyjä investointeja täysipainoisesti. Molemmat hyödyntävät koulutustehtäväänsä toteuttamiseen samoja harjoitusalueita ja muuta infrastruktuuria. Santahaminan merkitys varusmiespalvelus- ja kertausharjoituspaikkana pääkaupunkiseudun asukkaiden maanpuolustustahdon kannalta on suuri. Santahamina tarjoaa lisäksi erinomaiset puitteet tiivistyvän viranomaisyhteistyön kehittämiseksi.

Turvallisuuskäytökohtien vuoksi Santahaminan sotilaskoulutus ei ole yhteensovitettavissa nykyistä laajemman asuttamisen tai virkistystoiminnan kanssa. Saarella käy kuitenkin jo nykyisellään huomattava määrä puolustusvoimien ulkopuolisia vierailijoita. Nykykäytäntöä jatkamalla ja kehittämällä voidaan edelleen mahdollistaa ohjatut tutustumiset alueen luontoon ja sotilashistoriallisesti arvokkaisiin kohteisiin.

Santahaminan ampumaratojen käyttökapasiteetti on jo tällä hetkellä täytetty. Tämän vuoksi ampumaratojen avaaminen laajemmalle siviilikäytölle ei ole mahdollista.

Santahaminan merkitys palkatun henkilöstön koulutukselle sekä pääkaupunkiseutua puolustavien joukkojen koulutuksessa on niin suuri, ettei nykyjärjestelmän muuttamiselle löydy pitäviä perusteita. Tätä näkemystä tukevat Santahaminan tarjoamat mahdollisuudet viranomaisyhteistyölle sekä vaihtoehtoisen sijoittamisen korkeat kustannukset ja käytännön ongelmat. Myös saaren kulttuurihistoriallisten ja luontoarvojen säilyminen on otettava huomioon. Alueen säilyttäminen puolustusvoimien käytössä luo pitkäjänteiset toiminta- ja kehittämisedellytykset pääkaupunkiseudun maanpuolustukselle. Santahaminan varuskuntaa ei myöskään tule käsitellä erillään puolustusvoimien muusta kehittämisestä. Rauhan ajan koulutusorganisaatiota ja siihen mahdollisesti kohdistettavia rationalisointitoimenpiteitä tulee tarkastella osana laajempaa kokonaisuutta.

6. Esitys Santahaminan asemasta

Edellä esitetyn perusteella esitetään, että Santahaminan alue ja siellä sijaitsevat toiminnot säilytetään ennallaan. Myöskään alueen osittaista avaamista ja jakamista siviili- ja sotilaskäyttäjien kesken ei tulisi toteuttaa, vaan pitää saari sotilaskäytössä kuitenkin samalla sen viranomaisyhteiskäyttöä vahvistaen.

Santahaminassa sijaitsevien historiallisesti ja luontoarvojen kannalta merkittävien kohteiden turvaamiseksi esitetään, että puolustushallinto laatii yhteistoiminnassa muiden viranomaisten kanssa asiasta suunnitelman, jolla varmistetaan ao. kohteiden säilyminen myös tulevaisuudessa.

LIITE

SANTAHAMINAN AMMUNTOJEN VAARA-ALUE

